

Martin Gramc

**Ivan Bernik, Tina Kogovšek, Roman Kuhar in Alenka Švab:
Intimni življenjski stili študentov in študentk v Sloveniji.
Ljubljana: Založba FDV, 2018.
164 strani (ISBN 978-961-235-842-6), 19 EUR.**

Raziskava o seksualnem življenju študentov_ tk na Slovenskem temelji na dveh temeljnih predpostavkah. Prva je, da je v 70. letih prejšnjega stoletja popustil državni nadzor na intimnem področju prebivalstva v nekdanjih socialističnih oziroma komunističnih državah. Druga je, da je po razpadu socializma prakticiranje in dojemanje seksualnosti postalo raznovrstno, pri čemer so najvidnejše tiste prakse, ki so bile v socializmu najbolj marginalizirane. Avtorji_ice študije niso podrobneje raziskali_e, zakaj je bilo seksualno življenje glede na dva različna politična sistema podobno. Kot tudi niso začrtali_e feminističnega pristopa študije, ki bi bil primeren glede na metodologijo in rezultate študije.

Pri metodologiji se mi poraja eno samo vprašanje: zakaj je vprašalnik po eni strani razdeljen glede na spol in na to, ali so imeli anketirani_e spolne odnose, in zakaj ne kar takoj na tiste, ki so imeli_e spolne odnose, in tiste, ki jih niso imeli_e, ter potem na spol kot kategorijo? To vnaša nekoliko zmede, saj ni jasno, ali je osrednji dejavnik spol ali morda prisotnost/odsotnost spolnih odnosov, ki je potem analizirana glede na spol. Zmeda je nastala tudi pri opredelitvi seksualnih manjšin. Avtorji_ice uporabljajo spolne manjšine v konvencionalnem smislu, torej so to manjšine, ki imajo nenormativne spolne usmerjenosti. To vnaša zmedo, ko v tovrstnih raziskavah želimo ločiti seksualne manjšine od spolnih, torej tistih, za katere so značilne nenormativne spolne identitete. Študija je pokazala, da študenti_ke še vedno različno in v določeni meri tudi konvencionalno dojemajo spolnost. Tako lahko beremo, da so moški bolj asertivni od žensk, njihove partnerice so praviloma mlajše (podobno kot pri moških s homoseksualnimi izkušnjami), ženske prvi spolni odnos razumejo bolj čustveno - in tudi sicer investirajo več čustev kot moški - se lažje vživijo v partnerja in se bolj odzivajo na partnerjevo pobudo za spolni odnos, ne da bi jo dajale. Avtorji_ice slednjo ugotovitev povzamejo z besedami: »Z drugimi besedami, ženske kažejo manj razumevanja za želje svojih partnerjev kot moški za želje svojih partneric« (str. 44–45). Takšna izjava po eni strani reproducira pripisovanje krivde ženskam, češ da niso dovolj ustrežljive, in po drugi strani zanemari dejstvo, da ženske še vedno ne zmorejo svobodno uveljavljati seksualnih želja, kar je strukturni problem patriarhata. To je še posebej zanimivo ob dejstvu, da so avtorji_ice v poglavju o negativnih platih spolnosti zapisali_e, da moški za razliko od žensk svojega vedenja ne dojemajo kot nadlegovanje ali celo nasilje.

Ena izmed zanimivejših tem v raziskavi je zagotovo imperativ orgazma, ki ga študentke doživljajo drugače kot študentje, ki mu vsi pripisujejo velik pomen in ki ga študentke tudi pogosto hlinijo ter ostajajo nezadovoljene, čeprav bi do orgazma lahko prišle po različnih poteh. Tu kot na dlani leži vprašanje ženskega užitka, ki ostane nedotaknjeno, kot tudi problematiziranja imperativa orgazma. Vprašanje ženskega užitka bi lahko zelo

lepo povezali_e z ugotovitvijo, da vsaka tretja ženska ne masturbira, medtem ko tega ne počne vsak deseti moški.

Povedno je dejstvo, da je od 160 strani le 15 namenjenih obravnavi neheteroseksualne spolnosti. Heteroseksualnost je temelj za ugotavljanje splošnih trendov tudi v tej študiji. In to v študiji, ki naj bi odkrila doslej še neznane vidike študentske spolnosti. Pozitivno je, da avtorji podajo definicijo in kritiko monoseksualnosti, ki je še vedno precej spregledana v teoretizacijah in študijah seksualnosti. A v nadaljevanju umanjka jasnejša navezava na samo študijo. To se v nadaljevanju študije pokaže kot problem, saj se raziskava metodološko in epistemološko giblje v okvirju homo- in heteroseksualnosti ter pri tem zanemarja biseksualnost. Avtorji_ice so uporabili_e konvencionalne spolne kategorije samoidentifikacije, torej moški in ženska, in konvencionalne kategorije spolne umerjenosti, tj. homoseksualnost in heteroseksualnost. Če tega ne bi storili, bi bili rezultati študije mnogovrstnejši, saj bi anketirane_i lahko same_i podale_i samoidentifikacijo glede na spol in spolno usmerjenost ter s tem tudi širši spekter seksualnih praks.

Razlike med heteroseksualno in neheteroseksualno študentsko populacijo, ki jih je razkrila študija, so pokazale, da se ženska in moška homoseksualnost razlikujeta glede na izkušanje oseb samih in glede na percepcijo s strani drugih. Študentke, ki so imele prvi spolni odnos z žensko, so si tega bolj želele od študentk, ki so imele prvi spolni odnos z moškim. Avtorji_ice so tako zaključili_e, da je ženska homoseksualnost družbeno bolj sprejemljiva kot moška. Ta zaključek je nenavaden, ker so avtorji_ice na podlagi intenzivnosti zaželenosti prvega spolnega odnosa sklepali, da je to osrednji kriterij družbene sprejemljivosti ženske homoseksualnosti. Prvič zato, ker na družbeno sprejemljivost vpliva mnogo dejavnikov, drugič zato, ker ni nujno, da seksualna praksa-splah pa ne prva – že sama po sebi označuje spolno usmerjenost. Njihova interpretacija tudi sugerira, da ženska homoseksualnost ni tako sankcionirana, kot je moška, kar je le deloma res. Treba je dodati, da avtorji_ice niso vzeli v obzir različnih zgodovinskih formacij moške in ženske homoseksualnosti, slednja je bila skozi stoletja za razliko od prve spregledana in zatirana, kot je bila ženska seksualnost nasploh.

Študija je tudi pokazala, da študentke_i različno dojemajo homoseksualnost, a konkretnje razlage v besedilu ni, kot je tudi ni ob ugotovitvi, da so za moške najbolj odbijajoče spolne prakse, ki so povezane z ženskostjo in pasivnostjo. Moški imajo torej več predsodkov. To gre pripisati temu, da se moškost konstituira tudi kot homofobija, medtem ko se ženskost konstituira kot zahteva po idealni ženskosti, ki je že vselej heteroseksualizirana. Znotraj tega miselnega okvira najde ženska homoseksualnost svoj prostor le, če služi moškemu pogledu. Razliko v percepciji homoseksualnosti je moč iskati tudi v tem, da je feministično gibanje preprašalo seksualnost kot enega izmed temeljev emancipacije žensk.

Ob tem se mi porajajo vprašanja, zakaj avtorji_ice niso dodatno pojasnili_e, zakaj je za prve spolne odnose pri homoseksualnih osebah značilnejša prostolebdečnost (homoseksualni spolni odnosi niso tako vezani na monogamnost); ali je lahko varanje razumljeno kot del prostolebdeče spolnosti in ali monogamnost kot ena izmed zaželenih vrednot v svetu, ki je vse bolj nepredvidljiv, omogoča neko vrsto varnosti. Nikjer sledi o heteroseksizmu in patriarhalni strukturi.

Študiji je vendarle treba priznati relevantnost, ker je to prva tovrstna študija na Slovenskem in s tem širi meje raziskovanja seksualnosti na Slovenskem. Vendar bi lahko bili_e avtorji_ice pri analizi podatkov še bolj napredn_e in obsežni_e. Predvsem ker gre za primerjavo z drugimi nacionalnimi raziskavami istega tipa, pri čemer študija ostaja, namesto da bi ponudila bolj poglobljeno raziskavo. Študentke_i, ki bodo posegle_i po tem čtivu, bodo lahko predvsem zvedeli_e, v čem se razlikujejo od drugih kolegic_ov v tujini in v čem so jim podobni_e.

Čeprav je študija polna kvantitativnih podatkov, je zanemaren spletni vidik spolnosti študentske populacije, ki naj bi veljala za »avantgardno«. Dobro bi bilo, ko bi avtorji_ice raziskali_e tudi študentsko populacijo glede na dihotomijo ruralno/urbano in v razpravo vnesli več feministične in kvirovske perspektive. To bi glede na rezultate študije morala biti osrednja epistemološka nit.